

БӨЛІМ: UNIVER / АТУ / СТУДЕНТ

Заңсыз медициналық және фармацевтикалық қызмет және есірткі немесе психотроптық заттарды алуға құқық беретін рецептілерді немесе өзге де құжаттарды заңсыз беру не қолдан жасау. (322-бап)

ЖАРИЯЛАНДЫ
20.11.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/183987/>**ӘӘЖ 614/615:34(045)****Асанбек Мадина, Бақыт Жібек**

Алматы технологиялық университеті

Фармацевтикалық Өндіріс Технологиясы 1 курс студенттері

Алматы қаласы

Жумабаева Куралай Жумабаевна

Алматы технологиялық университеті

Әлеуметтік гуманитарлық пәндер кафедрасының ассистент профессоры,

заң ғылымдарының кандидаты

Аннотация.

Мақала Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінің 322-бабын талдайды, ол заңсыз медициналық және фармацевтикалық қызмет көрсету мен есірткі немесе психотроптық заттарды алу құқығын беретін рецептілерді немесе басқа құжаттарды заңсыз беру не жалған жасау фактілеріне қатысты қылмыстық жауапкершілікті реттейді. Баптың құрамдық белгілері — лицензиясы немесе сертификаты жоқ тұлғаның медициналық/фармацевтикалық қызметпен айналысуы, сондай-ақ рецепттер мен құжаттарды заңсыз беру немесе жалған жасау; әрбір құрамға сәйкес келетін субъективтік және объективтік белгілер қарастырылады. Сонымен қатар бапта жауапкершілік түрлері мен санкциялары — айыппұлдардан бастап белгілі мерзімге бас бостандығын шектеу не айыруға дейін — нақты жазылған, және зиянның ауырлығына байланысты тәртіпте қатаңдату мүмкіндігі көрініс табады. Мақалада құқықтық тәжірибе мысалдары, бапты қолданудағы проблемалық мәселелер (арнайы субъектінің анықталуы, кінәні дәлелдеу, медициналық қызмет көрсетудің шекаралары) және қорғау-

құқықтық ұсыныстар қарастырылады. Зерттеу баптың қоғам мен денсаулық сақтау жүйесі үшін мәнін, сондай-ақ құқықтық реттеуді жетілдіру қажеттігін тұжырымдайды.

Қазіргі таңда медицина және фармацевтика саласы қоғамның ең маңызды және жауапты бағыттарының бірі болып табылады. Адам денсаулығы – мемлекет үшін де, жеке тұлға үшін де ең құнды байлық. Сондықтан бұл салада кәсібилік, заңдылық және қатаң бақылау талап етіледі. Алайда қазіргі өмірде заңсыз медициналық қызмет көрсету немесе дәрілік препараттарды заңсыз сату секілді құқық бұзушылықтар жиі кездеседі. Осындай заңсыз әрекеттердің алдын алу мақсатында Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінде арнайы нормалар белгіленген. Сол нормалардың ішінде 322-бап ерекше орын алады. Бұл бап заңсыз медициналық және фармацевтикалық қызметпен айналысқан адамдарға, сондай-ақ есірткілік немесе психотроптық заттарды алуға құқық беретін құжаттарды заңсыз жасаған немесе таратқан тұлғаларға жауапкершілік қарастырады.

Заңсыз медициналық қызмет дегеніміз – арнайы лицензиясы, білімі немесе кәсіби рұқсаты жоқ адамның медициналық көмек көрсетуі, емдеу шараларын жасауы немесе денсаулыққа қатысты кеңес беруі. Мұндай әрекеттердің қауіптілігі өте жоғары. Себебі қажетті білімсіз және тәжірибесіз адам дұрыс диагноз қою былай тұрсын, адам денсаулығына қиындық туғызатын немесе өміріне қауіп төндіретін қателіктер жіберуі мүмкін. Мысалы, созылмалы ауруларға дұрыс ем жасалмаса, ол асқынып, ауыр жағдайға әкелуі ықтимал. Ал кейбір шұғыл ауруларда қате көмек көрсетілсе, адам өмірін бірнеше минут ішінде жоғалтуы да мүмкін. Сондықтан мемлекет бұл салаға ерекше бақылау орнатады.

Фармацевтикалық қызмет те дәл осылай маңызды. Дәрілердің сатылуы, сақталуы, берілуі және дозасы арнайы заңмен реттеледі. Егер дәрілерді бақылаусыз сату орын алса, адамдар өз бетінше емделуге көшіп, бұл олардың денсаулығына зиян келтіруі мүмкін. Ең бастысы – психотроптық және есірткілік әсері бар дәрілер өте қауіпті. Олар медициналық мақсатта ауыр ауруларды емдеу үшін қолданылғанымен, дұрыс бақылаусыз берілсе, адамда тәуелділік қалыптастырып, нашақорлыққа әкелуі мүмкін. Сондықтан мұндай препараттарға рецепт тек дәрігердің нақты диагнозы және медициналық көрсеткіштеріне сәйкес беріледі.

322-баптың екінші бөлігі дәл осы рецептілерді заңсыз беру, қолдан жасау немесе сату әрекеттерін реттейді. Яғни, егер дәрігер немесе фармацевт белгілі бір пайда табу немесе басқа себеппен есірткілік заттарға қол жеткізуге рұқсат ететін құжатты заңсыз берсе, ол қылмыстық жауапкершілікке тартылады. Сонымен бірге, жалған рецепт жасаған адам да осындай жауапқа ие болады. Бұл әрекеттер қоғам үшін өте қауіпті, себебі олар есірткі айналымының көбеюіне, жастар мен кәмелетке толмағандар арасында нашақорлықтың таралуына әкелуі ықтимал.

322-бапқа сәйкес жазалау түрлері әртүрлі болуы мүмкін. Қылмыстың ауырлығына байланысты кінәлі адамға айыппұл салынуы, белгілі бір лауазымдарды атқару құқығынан айырылуы, қоғамдық жұмыстарға тартылуы, түзету жұмыстары немесе бас бостандығынан айыру жазасы тағайындалуы мүмкін. Егер заңсыз медициналық қызмет нәтижесінде жәбірленушінің денсаулығына ауыр зиян келсе немесе өлімге әкелсе, жаза одан да күшейеді. Яғни, бұл бап тек формалды құқық бұзушылықты емес, нақты адамдардың өміріне залал келтіретін әрекеттерді қатаң жазалайды.

Қорытындылай келе, 322-бап – қоғамның денсаулығы мен қауіпсіздігін қорғауға бағытталған маңызды құқықтық норма. Заңсыз медициналық және фармацевтикалық қызметпен күресу мемлекет үшін де, халық үшін де маңызды. Әр адам денсаулығын сақтау үшін тек заңды, кәсіби және сенімді медициналық көмекті таңдауы тиіс.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

1. **Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі, 322-бап.**
<https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1400000226>
2. **Нормативтік құқықтық актілер туралы ақпараттық-құқықтық жүйе «Әділет».**
<https://adilet.zan.kz/kaz>
3. **Медицина және фармацевтика қызметін реттеу туралы оқулықтар және ғылыми еңбектер.**
<https://elibrary.kz/> – ҚР электронды кітапханасы (медицина және фармацевтика бөлімдері)

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.